

ZAKLJUČNI IZPIT IZ SLOVENŠČINE

Dr. Špela Bregač
29. 3. 2022

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

1

Zakonska podlaga

SPI

- Katalog znanja (2007)
- Izpitni katalog za ZI (2007)
- Pravilnik o ZI (2008)

2

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

www.zrss.si

Katalog znanja

- Slovenščina je **temeljni splošnoizobraževalni predmet** v srednjem poklicnem izobraževanju.
- Dijaki/-nje se usposabljaajo za **učinkovito**, predvsem govorno, a tudi pisno **sporazumevanje v najrazličnejših okoliščinah**, in to ne le pri poklicnem delu, temveč **se trudijo za dvig svoje splošne, izobrazbene in kulturne** ravni, saj jim to povečuje možnost njihovega osebnega razvoja in najdenja v širšem družbenem okolju. Hkrati s tem **dojemajo jezik kot temeljno prvino človekove narodne identitete in oblikujejo odnos do slovenskega jezika kot državnega jezika v Republiki Sloveniji**.
- Katalog znanja za slovenščino predstavlja nadgraditev učnega načrta iz osnovne šole **s poudarkom na uporabnosti znanja v poklicnem življenju**. Zasnovan je tako, da omogoča napredovanje po izobrazbeni vertikali.
- 213 ur (60% neumetnostna besedila, 40% umetnostna b.)

Ključne kompetence

- Dijaki/-nje razvijajo sporazumevalno zmožnost tako, da so sposobni/-e raznovrstna besedila v slovenskem jeziku sprejemati, razčlenjevati (razumevati) in tvoriti.
- Dijaki/-nje razvijajo zavest o slovenščini kot maternem in državnem jeziku; oblikujejo narodno in državno zavest, ob tem pa tudi spoštovanje drugih jezikov in narodov ter strpnost do njih.

Splošni cilji

- 1. Dijaki/-nje se zavedajo pomembne vloge slovenskega jezika v svojem osebnem in družbenem življenju, zato imajo do njega pozitivno čustveno in razumsko razmerje.
- 2. Pri sporazumevanju dijaki/-nje uporabljajo govornemu položaju ustrezno socialno zvrst in podzvrst; v ustreznih govornih položajih si prizadevajo govoriti knjižno.
- 3. Dijaki/-nje sodelujejo v pogovorih, poslušajo (gledajo) in berejo različna besedil ter ustno in pisno izražajo svoje misli, doživetja, čustva, stališča in ustvarjalnost.
- 4. Dijaki/-nje razvijajo in ohranjajo pozitivno razmerje do leposlovja ter ob branju književnih besedil in pogovoru o njih oblikujejo svoj sestav kulturnih in družbenih vrednot.
- 5. Pri poslušanju in branju umetnostnih besedil se oblikujejo v doživljajsko usmerjene bralce/-ke; razvijajo zmožnost branja književnih besedil (ta se kaže v govornih in pisnih ubeseditvah doživetja) in občutek, da je branje književnosti lahko vir estetskega užitka.
- 6. Dijaki spoznajo najosnovnejše literarnozgodovinske in literarnoteoretske pojme, potrebne za razumevanje prebranih leposlovnih besedil.

Izpitni katalog

Predmetni izpitni katalog iz slovenščine opisuje cilje, vsebino in načine preverjanja na zaključnem izpitu. V katalogu so navedeni splošni cilji poučevanja tega predmeta in cilji preverjanja znanja na zaključnem izpitu; temeljijo na učnem načrtu v obsegu 213 ur, kot določa predmetnik za ta program izobraževanja. V prvem delu kataloga so opisani cilji pouka in zaključnega izpita, sledi opis zaključnega izpita, vrednotenje in ocenjevanje.

Cilji zaključnega izpita

SPLOŠNI CILJI

V skladu s cilji pouka omogočiti doseganje čim višje ravni ustreznega, razumljivega, pravilnega in učinkovitega ustnega in tudi pisnega sporazumevanja.

Zagotavljati standard sporazumevalne zmožnosti, potrebne v poklicnem okolju in v širši družbeni skupnosti.

OPERATIVNI CILJI

Ugotoviti zmožnost učinkovitega sporazumevanja in obvladovanja dejavnosti, navedenih v učnem načrtu; le-to kandidat dokaže:

1. s pisnim izdelkom, v katerem dokaže

– razumevanje prebranega/poslušanega neumetnostnega besedila in

– zmožnost tvorjenja neumetnostnega besedila;

2. s pogovorom na ustnem delu izpita, v katerem

– zagovarja svoj pisni izdelek (utemelji svoje odgovore, prepozna napake, jih popravi in utemelji popravke);

izrazi in utemelji svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila.

Zgradba izpita

Izpit je sestavljen iz pisnega in ustnega dela.

Pisni del obsega:

- branje/poslušanje neumetnostnega (strokovnega/uradovalnega) besedila (približno 400 besed),
- pisno razčlenjevanje tega besedila,
- tvorjenje (pisanje) neumetnostnega (uradovalnega) besedila.

Ustni del izpita obsega:

- zagovor pisnega dela izpita,
- pogovor o prebranem književnem besedilu: ob odlomku na izpitnem listu in o književnem besedilu za domače branje.

Ocena zaključnega izpita je sestavljena iz ocene pisnega in ocene ustnega dela izpita.

Na izpitnem listku so:

- navodilo, naj kandidat svoj pisni izdelek zagovarja (kopija kandidatovega pisnega izdelka je priloga);
- navodilo, naj kandidat izrazi in utemelji svoje razumevanje odlomka književnega besedila;
- navodilo, naj kandidat izrazi svojo bralno izkušnjo ob književnem besedilu domačega branja.

Trajanje izpita

- Pisni del izpita obsega 90 minut in ustni del izpita do 20 minut. Kandidat ima pravico, da se na ustnem delu izpita do 20 minut pripravlja na odgovor.
- Naloge za pisni in za ustni del izpita sestavi aktiv učiteljev slovenščine na šoli, ki jo je kandidat obiskoval. Pisni izpit ovrednoti učitelj, ki je kandidata poučeval.
- Ustni izpit kandidat opravlja pred komisijo, izpraševalec oziroma ocenjevalec je praviloma učitelj slovenščine, ki je kandidata poučeval v zaključnem letniku.

Vrednotenje in ocenjevanje

Merila za ocenjevanje pisnega izdelka
(50 točk)

1. razčlemba prebranega/poslušane besedila (25 točk)
2. pisanje neumetnostnega besedila (25 točk)

Sestava besedila:

pomenska,
pragmatična,
besednoslovnična,
tvarna.

Tipi nalog:

naloge zaprtega tipa,
naloge polodprtega tipa,
naloge odprtega tipa.

TIPI NALOG

	<u>Pisni del izpita</u>	<u>Ustni izpit</u>
NALOGE ZAPRTEGA TIPA	Naloge izbirnega tipa – izbira med DA/NE – podčrtovanje/obkrožanje pravih odgovorov med več odgovori – povezovanje podatkov – razvrščanje podatkov Naloge kratkih odgovorov in dopolnjevanja Popravljanje napak	Glasno branje umetnostnega besedila
NALOGE POLODPRTEGA TIPA	Nestrukturirane naloge – naloge s samostojnim oblikovanjem kratkih odgovorov – naloge s pretvorbami ali s povzetkom Strukturirane naloge (naloge s podvprašanji)	Odgovori na vprašanja
NALOGE ODPRTEGA TIPA	Tvorba neumetnostnega besedila dane besedilne vrste	Odgovori na vprašanja

Zgradba pisnega dela izpita

Cilji					Taksonomske stopnje		
Sprejemanje besedila				Tvorjenje besedila (50 %)	1	2.	3.
Pomenska in pragmatična razčlemba (25 %)		Jezikovna razčlemba (25 %)			Poznavanje (20 %)	Razumevanje, uporaba, analiza (30 %)	Sinteza, vrednotenje (50 %)
Pomenska	Pragmatična	Besednoslovnična	tvarna				
8	4	8	5	25	10	15	25

Katere zmožnosti preverjamo pri pisnem delu izpita?

POMENSKA razčlemba (8 T)	zmožnost razumevanja neumetnostnega besedila zmožnost nebesednega sporazumevanja
OKOLIŠČINSKA/ pragmatična razčlemba (4 T)	slogovna zmožnost
BESEDNO-SLOVNIČNA razčlemba (8 T)	poimenovalna zmožnost skladenjska zmožnost
METAJEZIKOVNA razčlemba (0 %)	metajezikovna zmožnost
TVARNA razčlemba (5 T)	pravopisna (in pravorečna) zmožnost
TVORJENJE BESEDILA (25 T)	zmožnost uradnega dopisovanja zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil

Vrsta razčlemba	Cilji
Pomenska	<ul style="list-style-type: none"> določanje teme (in podtem) besedila povzemanje bistvenih in tudi manj bistvenih podatkov iz besedila ugotavljanje povezanosti med podatki sporočevalčev namen
Pragmatična/ okoliščinska	<ul style="list-style-type: none"> določanje okoliščin nastanka besedila (kraj, čas, sporočevalec, naslovnik) družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom, razodevanje sporočevalca zasebno/javno, uradno/neuradno besedilo vloge nebesednih spremljevalcev prepoznavanje strokovnega besedila; propagandnih prvin v besedilu ...
Besedno-slovnicična/ jezikovna	<ul style="list-style-type: none"> raba besed; prepozna pomen, večpomenko uporabi v novem primeru; besedna družina določanje besed glede na pomensko razmerje bes. zvezo pretvori v tvorjenko, loči stalne in proste bes. zveze, loči žargonski izraz od strokovnega, prevzete besede zamenja z domačin slog. zaznamovane z nezaznamovanimi uporaba SSKJ pretvarjanje povedi (združevanje, strnjevanje povedi) odpravlja slovnične napake
Tvarna	<ul style="list-style-type: none"> uporaba pravopisnih pravil (vel. začetnica, ločila, pisava skupaj-narazen, deljenje, zapis števnikov; loči samoglasnike in soglasnike, določi naglasno mesto, glasove/glasovne sklope zapiše s črkami)

17

SPOZNAVNA ZAHTEVNOST NALOG (TAKSONOMIJA) za pisni del izpita

I. Znanje, poznavanje (20 %)	Prepoznavanje okoliščin nastanka izhodiščnega besedila, prepoznavanje namena tvorca besedila, prepoznavanje podatkov in nebesednih prvin v besedilu; poznavanje značilnosti besedilne vrste, poznavanje strokovnih izrazov ter slovničnih in pravopisnih pravil
II. Razumevanje, uporaba, analiza (30 %)	Razumevanje vsebine izhodiščnega besedila, določanje teme in podteme oziroma ključnih podatkov, določanje vloge nebesednih prvin, ugotavljanje značilnosti besedilne vrste, razčlenjevanje izhodiščnega besedila, razlaganje in utemeljevanje rešitev, preoblikovanje stavkov, povedi ali delov besedila, uporaba strokovnih izrazov ter slovničnih in pravopisnih pravil
III. Sinteza, vrednotenje (50 %)	Tvorjenje krajšega neumetnostnega besedila; vrednotenje učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti in jezikovne pravilnosti izhodiščnega besedila ter utemeljevanje svojega mnenja

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

www.zrss.si

18

Temeljna metoda dela pri pouku in preverjanju: DELO Z BESEDILOM

IZHODIŠČNO BESEDILO (pisni del izpita)

- avtentično, izvirno
- primerno spoznavni in sporazumevalni zmožnosti dijakov
- ne predolgo
- čim več različnih možnosti za oblikovanje nalog
- brez napak - če napake so, po njih vprašamo
- naveden vir (Prirejeno po ...)
- možnost: dve besedili

MREŽNI DIAGRAM (specifikacijska mreža)- (Enigma oskarjev)

- Število nalog
- Število točk za posamezno nalogo
- CILJNA POKRITOST KATALOGA:
 - sprejemanje besedil (vrste razčlenbe)
 - tvorjenje besedil (tvorbna naloga)
- KOGNITIVNA ZAHTEVNOST nalog (I., II., III.)

PRIMERI KOGNITIVNIH NALOG

Naloga	SLOVENSKA ŠOLSKA PRAVA VEŠTILA									
	CILJNA POKRITOST KATALOGA					KOGNITIVNA				
Naloga	Sprejemanje besedil (vrste razčlenbe)					Tvorjenje besedil (tvorbna naloga)				
	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
1	1									
2		1								
3			1							
4				1						
5					1					
6						1				
7							1			
8								1		
9									1	
10										1
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										

NASVETI DIJAKOM

- Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo.
- Ne pišite samo z velikimi tiskanimi črkami.
- Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače.
- Jasno označite (npr. če je treba podčrtati) rešitev.
- Natančno preberite navodila.
- Natančno izpišite besede/besedne zveze.
- Odgovorite v povedi/povedih ali z besedo, besedno zvezo – odvisno od navodila.
- Rešitve/odgovori morajo biti jezikovno (slovnično in pravopisno) pravilni:
 - vstavljanje besed v poved: upoštevanje oblike besed, ustrezne začetnice, ločil, zapis števnikov ...,
 - točke za jezikovno pravilnost povedi (velika začetnica, končno ločilo),
 - jasni popravki.

Ustni del izpita

Merila za vrednotenje ustnega izpita (= 50 točk)

1. Jezik (15 točk)

- zagovor pisnega dela
 - utemeljevanje svojih rešitev (5 točk)
 - popravljanje napak (5 točk)
 - utemeljevanje popravkov (5 točk)

2. Književnost (30 točk)

- izražanje razumevanja odlomka književnega besedila in utemeljevanje razumevanja – 15 točk (10 točk razumevanje, 5 točk utemeljevanje)
- pogovor o bralni izkušnji (doživljanje in vrednotenje) besedila domačega branja – 15 točk (5 točk doživljanje, 5 točk vrednotenje, 5 točk utemeljevanje)

3. Kultura dialoga (5 točk)

- aktivno sodelovanje v pogovoru in upoštevanje govornega položaja (tudi raba ustrezne socialne zvrsti, obvladanje knjižne izreke) (2 točki)
- tvorjenje razumljivega in jezikovno pravilnega besedila (3 točk)

Pravilnik o zaključnem izpitu

6. člen

(oprostitvev opravljanja izpita)

Kandidat, ki je v zaključnem letniku pri slovenščini (italijanščini oziroma madžarščini), dosegel oceno odlično, je pri zaključnem izpitu oproščen opravljanja tega izpita.

12. člen

(šolska izpitna komisija)

- V šolsko izpitno komisijo ne sme biti imenovana oseba, ki je s katerim koli kandidatom, ki opravlja zaključni izpit na tej šoli, v krvnem sorodstvu v ravni vrsti ali v stranski vrsti do vključno drugega kolena, v svaštvu do vključno drugega kolena ali je njegov posvojitelj ali posvojenec ali če je s kandidatom v zakonski zvezi ali z njim živi v zunajzakonski skupnosti ali registrirani istospolni partnerski skupnosti. Pred imenovanjem predlagani člani podpišejo izjavo o sorodstvenem ali podobnem razmerju s kandidati, ki opravljajo zaključni izpit na tej šoli. ...
- Izpraševalec je praviloma učitelj ustreznega strokovnega področja, ki je dijaka poučeval v zaključnem letniku.
- Šolska izpitna komisija lahko deluje, če so prisotni predsednik, izpraševalec in najmanj en član.
- Kandidatu postavlja vprašanja le izpraševalec.
- Mandat šolske izpitne komisije traja eno šolsko leto.

13. člen

(pisni del izpita)

Pisni del izpita traja v skladu z izpitnim katalogom najmanj 90 minut in največ 120 minut. Pisni izpit nadzorujeta najmanj dva nadzorna učitelja, ki ne smeta biti učitelja slovenščine (italijanščine oziroma madžarščine).

14. člen

(ustni del izpita)

Ustni del izpita traja največ 20 minut. Dijak odgovarja na vprašanja z izpitnega listka. Izpitni listek lahko enkrat zamenja. Izpitni listki se vrnejo v komplet izpitnih listkov.

22. člen
(izpitna tajnost)

Rezultati posameznega dela izpita so do razglasitve rezultatov izpitna tajnost.

Analiza Kataloga znanja Slovenščina, SPI, 2007

Aktivnosti	Mejniki	Opomba
Priprava izhodišč analize KZ	April–junij 2021	
Spletna anketa	Avgust/september 2021	28 izpoljenih anket
Vodeni razgovor	15. 11. 2021 in 29. 11. 2021	
Imenovanje ekspertnih predmetnih skupin za analizo	Avgust/september 2021 (v primeru, da ZŠ pridobi sklep MIZŠ o začetku prenove)	
Analiza KZ s strani ekspertnih skupin	September–december 2021	Predstavniki predmetnih skupin ZRSS, ustreznih fakultet ter predstavniki učiteljev
POROČILO	December 2021	
Imenovanje skupine za pripravo izhodišč prenove	Januar 2022	
Priprava izhodišč za prenovo KZ	Februar–april 2022	Povezava s CPI in s strokovnjaki za trajnostni razvoj in digitalne kompetence
Strokovna razprava o izhodiščih	Maj 2022	Obravnavana na SSPI in SSSI
Imenovanje predmetnih skupin za prenovo	Junij 2022	
Prenova KZ	Junij 2022–januar 2023	Obravnavana na SSSI in SSPI

29

Vodeni razgovor

1. KZ kot celota; sestavine, zgradba
2. Splošni cilji/usmerjevalni cilji predmeta; pomen, vloga predmeta, kompetence ...
3. Učni cilji, primeri dejavnosti, vsebine in pojmi pri jeziku in književnosti
4. Standardi znanja, ocenjevanje (pri jeziku in književnosti)
5. Uresničevanje v praksi, didaktična priporočila, odnosni cilji, primeri dejavnosti (pri jeziku in književnosti)
6. Pobude, predlogi, pripombe

30

**Ugotovitve analize in predlogi za
posodobitve**